

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

Червона книга України

РОСЛИННИЙ СВІТ

Під загальною редакцією члена-кореспондента
Національної АН України
Я.П. Дідуха

Київ
Видавництво
«Глобалконсалтинг»
2009

Книга є офіційним документом, що відображає сучасний стан видів рослин і грибів України, які перебувають під загрозою зникнення, або потребують охорони. У книзі наводяться відомості про 826 видів, дається їх українська та латинська назва, таксономічна належність, природоохоронний статус, наукове значення, ареал виду та його поширення в Україні, чисельність та структура популяцій, причини зміни чисельності, умови місцезростань, загальна біоморфологічна характеристика, режим збереження популяцій та заходи з охорони, розмноження та розведення у спеціально створених умовах, господарське та комерційне значення, основні джерела інформації. Кожна стаття супроводжується ілюстрацією та картосхемою поширення виду в Україні. Також вміщено нормативні документи про Червону книгу України та довідкові матеріали.

Видання розраховане на державні, наукові і громадські установи та організації, навчальні заклади, спеціалістів, широкі кола природо-користувачів, активістів охорони природи.

	Судинні рослини
	Водорості
	Мохоподібні
	Лишайники
	Гриби

Ч-45 Червона книга України. Рослинний світ/ за ред. Я.П. Дідуха — К.: Глобалконсалтинг, 2009.– 900 с.
ISBN 978-966-97059-1-4

УДК [502.172:502.211]:58(477)

ББК 20.1 (4 Укр)

ISBN 978-966-97059-0-7

© Міністерство охорони навколишнього природного середовища України

БЕРЕЗА НИЗЬКА

Betula humilis Schrank (*B. fruticosa* Pall.,
B. myrsinoides Tausch, *B. rossica* Minjaev,
Chamaebetula humilis (Schrank) Opiz)

Родина Березові — Betulaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Реліктовий (гляціальний) вид на пд. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Євросибірський вид, поширений від Центральної Європи до Сх. Сибіру та Пн. Монголії. В Європі трапляється переважно на рівнині (Росія, Білорусь, Україна, Польща та Німеччина), в передгір'ях Альп в Швейцарії, у Пд. Карпатах в Румунії. В Україні зростає на Поліссі, Розточчі, Волино-Подільській височині. Адм. регіони: Вл, Рв, Жт, Кв, Чн, См, Льв.

Чисельність та структура популяцій

Трапляється окремими ізольованими популяціями, які займають невелику площу, від кількох квадратних метрів до 50 га. На 10 м² припадає в середньому 1–3 кущі.

Причини зміни чисельності

Різка порушення рівня ґрунтових вод у зв'язку з гідромеліоративними роботами, видобутком торфу.

Умови місцезростання

Евтрофні осоково-гіпнові та осокові болота, мезотрофні осоково-сфагнові, березово-осоково-сфагнові, вербово-осоково-сфагнові, сосново-осоково-журавлино-сфагнові, оліготрофні осоково-сфагнові болота. Ґрунти кислі (рН 4,3–7), надмірно зволожені, часто торф'яністі. Елемент різних асоціацій, що відносяться до

кл. *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*, *Phragmiti-Magnocaricetea*, *Molinio-Arrhenatheretea* (порядок *Molinietalia*), рідше — *Oxycocco-Sphagnetea* (союз *Sphagnion magellanicum*), *Alnetea glutinosae* (асоціація *Salicetum pentandrio-cinereae*).

Загальна біоморфологічна характеристика

Кущ 1–2,5 м заввишки, максимальна висота 3,8 м. Кора чорно-бура на старих гілках та червонувато-бура на молодих, вкритих смолистими бородавочками і рідкими короткими волосками. Листки 1–3 см завдовжки, серцеподібні або яйцеподібно-овальні, зубчасті. Квітки різностатеві, зібрані в сережки. Плід горішок до 2 мм завдовжки, з крильцями. Цвіте в травні, плодоносить у липні. Розмножується вегетативно (розростанням кущів) та насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Необхідно взяти під охорону всі місцезнаходження виду поблизу пд. межі ареалу. Охороняється в ПЗ «Розточчя», «Черемський», Шацькому НПП, в заказниках «Нечемне», «Чахівський», «Любче», «Мішич», «Озерище» (Волинська обл.), «Буцанський» (Рівненська обл.), «Романівське болото» (Київська обл.), «Замглай» (Чернігівська обл.), «Ретинський» (Сумська обл.). Заборонено порушення умов місцезростання, знищення кущів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Вирощують в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України, в дендропарку Березнівського лісового коледжу в Рівненській області.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, ценозоутворююче.

Основні джерела інформації

Андриєнко, 1982; Жижин, Кагало, 1989; Заказник «Любче», 2001; Івченко, 1983; Мельник, Савчук, 2004; Мельник, Савчук, Баточенко, 2001.

Автори: В.І. Мельник, Л.А. Савчук
Фото: В.П. Гелюта, П. Косінський (вставка)

